

T. C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı Yayınları : 3012
Araştırma ve Eğitim Genel Mùdùrlùđù Yayınları : 343
Sùreli Yayınlar Dizisi : 43

TÜRK HALK KÜLTÜRÜNDEN DERLEMELER 2000

Ankara - 2004

HATAY ALEVİLERİNDE EVLENME GELENEKLERİ

Gülşen BALIKÇI*

GİRİŞ

Hayatın ikinci önemli dönemi olan evlenme; gerek kız, gerekse erkek açısından bir geçiş olduğu gibi, taraflar arasında yeni bir bağ, kurulması, aileler arasındaki düzeni ve ekonomiyi etkilemesi bakımından da her zaman için üzerinde titizlikle durulması, her safhası ayrı tören ve ayrı adetlerle süslenen bir olay olarak önem kazanmıştır.

Evlenme de doğum gibi yeni bir yaşam durumuna geçişi ifade etmektedir. Bu geçiş dönemi de halk inanmasıyla doğa üstü güçlerin etkisi altındadır. Bundan dolayı gelin ve damadı bu doğa üstü güçlerden geleceğine inanılan tehlikelerden ve zararlı dış etkilerden korumak için bir takım tedbirler almak gerekmektedir. Bundan dolayı halk dinsel ve büyüsel içerikli bir çok uygulama ve pratiğe baş vurmaktadır.

Evlenme toplumsallaşma sürecinin en önemli aşamasını oluşturur. Kıza ve erkeğe yeni bir sosyal statü kazandıran evlenme aileler arasında kurulan dayanışmayı, toplumsal ve ekonomik ilişkileri düzenlemesi bakımından her zaman ve her yerde önemli bir olay olarak görülmüştür. En küçük toplumsal kurum olan aile; dolayısıyla da kültürel yapının da temelini oluşturur. Evrensel bir karakter taşıyan evlenme; dünyanın her yerinde bağlı bulunduğu kültürel yapının gerektirdiği kurallara ve kalıplara göre şekillendirilir. Dinsel ve büyüsel motifler içeren evlenme içerisinde gelenek, görenek, adet ve inanmalar genellikle tüm yörelerde çok zengin bir görünüm sergilemektedirler.

EVLENME BİÇİMLERİ:

Toplumsal, tarihsel boyutları, ekonomik yapıları, yerleşim düzenleri, üretim ve tüketim ilişkileri, sosyal normlar, kısaca kültürel yapı evlenme biçimlerini de belirlemektedir. Her toplum ya da grup kendi yapısına uygun olanı seçerken aykırılığı önlemeye çalışmaktadır.

* Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü Folklor Araştırmacısı.

Araştırma yöresinde geçmişte yapılan evliliklerde geçim düzeyi, toplumsal konum ve etnik ayrılıklar belirleyici olmaktadır. Günümüzde dışa kapalı büyük ölçüde yıkılmış olmasına rağmen günümüzde de kısmen devam etmektedir. Buna göre geçmişte dışarıya kız verme kesinlikle olmazken dışardan rahatlıkla kız alınmaktaydı. Bunu yöre halkı; "aldığımız kız bizim olur, onu kazanmış oluruz ama dışarı kız verirse onu kaybederiz" şeklinde açıklamaktadır. Günümüzde bu anlayış yıkılmıştır ancak tercih edilen evlenme biçimi iç evlilik olarak saptanmıştır.

On yıl öncesine kadar yörede görücü usulü evlenmeler yaygındı. On yıl öncesinde evlenecek kız ve erkek genellikle birbirlerini görmezler, kıza görücü gidilir, kızın ailesi araştırılır, karar verilirse kız istenmeye gidilirdi.

Anadolu'nun bir çok yöresinde görülen; görücü usulü evlenme, akraba evliliği, kuma getirme, kayın biraderle evlenme, baldızla evlenme, değiş tokuş evlenme tiplerine geçmişte araştırma bölgesinde sıklıkla karşılaşılan evlenme biçimleri olarak belirtilmektedir. Ancak günümüzde evlilikler genellikle anlaşarak yapılmaktadır.

Konuyla ilgili olarak kaynak kişi verileri aşağıda yer almaktadır;

"Eskiden evlilikler görücü usulüyle olurdu. Görücü usulü evlilik genellikle uzaktan kız alınacaksa olurdu. Çünkü aynı yörede herkes birbirini tanır, görücü gitmeye gerek yoktur, beğenilen kız direkt istenir. Geçmişte; ailelerin bir birlerine bağlı kalması, yabancıların örf ve adetlerinin bilinmemesi, kızı ve oğlanı ailelerin daha iyi tanıyor olmaları, ailelerin bir birleriyle daha iyi anlaşacakları düşüncesiyle hala, teyze, amca, dayı oğluyla evlenmeler çok yaygındı. Ama şimdi eskisi kadar yaygın değil. Kaçarak evlenme hemen hemen hiç yok. Kadının eğer çocuğu olmuyorsa kuma getirme var. Çocuk olsa da gene erkek karısının üzerine kuma getirebilir. Eğer kadının kocası ölürse çocuklar ve kadın evde kalsın düşüncesiyle kadının kayın biraderiyle evlendirildiği olmaktadır. Kadının ölmesi halinde ise yeğenlerine üveylilik yapmayacağı, yabancı bir kadından daha iyi bakacağı düşüncesiyle baldızla evliliklerde geçmişte yapılmaktaydı."(Antakya Harbiye beldesi)

"Eskiden oğlan kızı seçmezdi, oğlanın anne ve babasının söz hakkı yoktu. Babaanne, babanın babası söz sahibiydi. Dede der ki; oğlum sen artık büyüdün, seni evlendireceğiz mirastan da şu kadar hak vereceğiz, amcanın, halanın, dayının veya teyzenin kızıyla evleneceksin. Erkek de

tamam derdi. İtiraz etmek gibi bir şansı yoktu. Çok eskiden böyleydi zamanla anne ve babalar söz sahibi olmaya başladı, böylece görücü usulü evlilikler başladı. Mesela bir düğünde, her hangi bir toplumda hayır veya şer ne olursa kız orada görülür. Oğlana anne ve babası tarafından söylenir. Oğlan bu durum karşısında genellikle suskun kalır, olur ya da olmaz diye hiçbir tepki göstermez. Kızın hiçbir söz hakkı yoktur. Sadece annem babam bilir der. İstemese bile istemem diyemez kıyamet kopar. Çok eskiden böyleydi. Eskiden kardeşler ve gelinler birlikte otururduk. Evde ister anlaş, ister anlaşma dışarıya anlaşılıyor gibi göstereceksin. Anlaşıyoruz, birbirimizi çok seviyoruz ne olursa olsun bu dışarıya böyle yansıyacak. Geçmişte aynı evde gelinler aynı anda hamile kaldığında, kayın baba gelinlere sen bir kız, sen de bir oğlan getirirsen bunlar evlenecek derdi. Çocuklar büyüyünce olurdu. Beşik kertilmezdi ama bu tür evlilik eskiden vardı. Akraba evliliği de burada çok yaygın, bunun en önemli nedeni miras, miras bölünmüyor. Sonra akrabalar birbirlerinin dilinden anlıyor, birbirlerinin huyunu suyunu her şeyini biliyor. Akraba kıza eziyet yapamıyor bu hemen çevre tarafından biliniyor. Yani kız bir anlamda kontrol altında tutuluyor. Bu nedenlerden dolayı akraba evliliği günümüze kadar çok yaygındı ama yeni nesil bunu yıkmaya çalışıyor. Burada kardeşlerin karşılıklı olarak birbirleriyle evlenmesi, değiştirilmesi de var. Biz buna kayda, mukayese deriz. Eskiden çok yaygındı, günümüzde ise hemen hemen hiç rastlanmıyor. Koca öldüğü zaman kayınla evlenme olabilir. Bunun nedeni; amca çocuklara babalık etsin, kadını korusun, kollasın, kadının malı, mülkü, lafı, sözü hiçbir şeyi dışarı çıkmasın, yani gelini evde tutmak için bu evlilik yapılır. Geçmişte dul kadın hem maddi açıdan hem de kendini korumak için genellikle evlenirdi. Önceki eşinden olan çocuklarını durumuna göre götürür veya bırakır, bunda kesin bir kural yoktur. Babanın akrabalarının durumu da önemlidir. Dul erkek ise hemen evlenir." (Antakya Harbiye beldesi)

"Eskiden erkekle kız hiç birbirlerini görmeden, hiç tanımadan, hiç konuşmadan aileler birbirlerini tanıyarak evlilikler olurdu, kız ve erkek her ikisinin de ailelerin verdiği karara itiraz hakkı yoktu. Ama eski evliliklerde insanlar daha sadık kalıyorlar, birliktelikler daha uzun sürüyordu. Değişik evlenmeye biz burada kayda diyoruz. Bu evlilik genellikle benim bir kızım var sen onu istiyorsun, senin de bir kızın var, ben de diyorum ki sen kızını bana verirsen ben de kızımı sana veririm şeklinde gerçekleşiyor. Akraba evliliği çok yaygın. Bunun nedeni,

namus şeref açısından emin oluyoruz. Eskiden bizde dışarıya kız verilmez, dışardan da kız istenmezdi. Evlilikler genellikle kendi içimizde yapılırdı. Kayınbiraderle de evlilik yapanlar var. Kadının kocası ölünce çocuklar yabancıya gitmesin, ezilmesin, kadının maddi durumu iyiyse parayı alıp götürmesin çünkü çocuklar vardır yani miras için bu evlilik yapılmaktadır. Burada eskiden kuma getiren hatta üç evlilik yapan bile vardı. Üç kadın aynı evde yaşıyordu.”(Antakya Serinyol beldesi)

EVLİLİĞE HAZIRLIK AŞAMALARI

Evliliğe hazırlık aşamaları, evlenme çağı, kız beğenme, kız isteme başlıkları altında incelenmektedir.

Evlilik çağı:

Geleneksel kesimde kızın ve erkeğin evlenme çağına geldiklerini belirleyen bir takım ölçütler vardır. Bunların başında ergenlik çağına girmiş olmak gelmektedir. Ülkemizde ergenlik çağı 10-14 yaşları arasında başlar. Gerek kızda, gerekse erkekte görülen, birtakım biyolojik ve fizyolojik gelişmeler, ergenlik çağının belirtileridir. Annelik ve babalık için gerekli olan bu gelişmeler, onların biyolojik ve sosyo - kültürel kişiliklerini geliştiren önemli belirtilerdir. Bu değişen belirtilerle kişisel sorumluluklar da başlamaktadır.

Erkek çocuklar aile içerisinde; gerek cinsinin, gerekse yaşının gerektirdiği, etkinliklere katılarak, geleneklerin gerektirdiği tavrı almaya çalışır. Kızın ergenlik çağına girmesi; ev işlerine katılması, aile ve grup içerisindeki genç kızlık çağının gerektirdiği role bürünmesine, karşı cinsle ilgilenmesiyle belirginleşmekte ve evlenme çağına girmiş olmasında ölçüt olarak alınmaktadır.

Evlenme olayında Anadolu'nun hemen hemen her yerinde sıra gözetimi olayına rastlanmaktadır. Bu konuda büyük kardeşlerin daha önce evlenmelerine dikkat edilmektedir.

İster köyde ister kentte olsun; evlenme yaşını ve zamanını ekonomik yaşamın, bazı sosyal olayların, göçlerin, ölümlerin kısacası kültürel yapının belirlediğini söylemek gerekir.

Araştırma bölgesinde günümüzde genelde evlenme yaşı; kızlarda 16-20 erkeklerde ise 21 –25 yaş arasındadır. Ancak kızlarda bu yaşın nadir de olsa 14'e kadar indiği, erkeklerde ise 30'a kadar çıktığı görülmektedir. Geçmişte evlenme

yaşı kızlarda 14'e kadar inmekte, erkekler genellikle askere gidene kadar evlenmekteydiler.

Araştırma bölgesinde konuyla ilgili olarak yapılan tespitler aşağıda yer almaktadır.

"Geçmişte kızlar 13- 14 yaşına geldiler mi evleniyorlardı. Ama şimdiki dönemlerde evlenme yaşı 18-25 yaş arası 25 yaşından sonra evlenmeyen kızlar evde kalmış sayılıyor. Bizim burada erkeğin evlenme yaşı 25'den yukarı. Erkeğin evlenmesi için yaş sınırı yok, kaç yaşına gelirse gelsin erkek evlenebilir. Burada geç evlenen erkek genç bir kızla evlenebiliyor. Ancak geç evlenen bir kız çok iyi bir evlilik yapamıyor."(İskenderun Gözcüler beldesi)

"Eskiden erkekler genelde askere gitmeden evlendirilirler. Askere gittikleri zaman iki üç tane çocukları olurdu. Günümüzde ise erkeklerin evlenme yaşı 28, 30'a kadar çıkmış durumda. Kızlarda ise 12 yaşından başlar 20'ye kadardı. Eskiden 30 yaşına gelen kız artık evdedir. Günümüzde ise yaş biraz daha gecikti ama gene yeni yetişen kızlar revaçta. Çünkü yeni yetişiyor elime göre yetiştiririm düşüncesi vardır. 20 yaşından sonra kızların bilinçlendiği düşünülüyor. Günümüzde 30 yaşına gelen kız evde kalmış sayılıyor. Ama burada 30'una kadar kimse kalmaz evlenir."(Antakya Serinyol beldesi)

"Eskiden erkek 17, 18 yaşlarında evlendirilirdi. Anne baba torun görsün, oğulları askere gidince yalnız kalmasın, yanlarında gelinleri olsun düşüncesiyle gençler erken evlendirilir. Günümüzde ise erkeğin evlenme yaşı 30'a kadar çıktı. Geçmişte kızların evlenme yaşı ise 13'den 20 yaşına kadardır. Bu yaştan sonra evde kalmış sayılır. Burada sıra gütme de var. Büyük kızkardeş evlenmeden küçük kız evlendirilmez. Evlendirilirse küçük kızın evde kalacağına inanılmaktadır. Ama küçük kıza çıkan kısmet iyiye anne baba kaçırmamaya çalışır, kızı verir ama bu anneye ve babaya çevre açısından çok zor gelir."(Antakya Harbiye beldesi)

"Geçmişte erkek, anne baba mürverini görmek, kaynanaya gelinin yardım etmesi için askere gitmeden evlendirilirdi, günümüzde ise erkeğin askere gitmesi beklenmektedir. Kızla erkek arasındaki yaş farkı 16'ya kadar çıkmaktadır. Uygun olan yaş farkı ise en fazla 4-5 yaştır. Burada nadir de olsa kadının erkekten büyük olduğu durumlar vardır.

Bu da en fazla 2 -3 yaşıdır. Erkeklerde ve kızlarda sıra gütme yoktur. Kime uygun bir kısmet çıkarsa o evlendirilir. Burada büyükler dururken küçüklerin evlendirilmesine sıra bozulması deriz”(Antakya Harbiye beldesi)

Kız beğenme, görücülük, kız isteme:

Geleneksel kesimde evlenme hazırlıkları “kız bakma”, “kız arama”, “kız soruşturma” ile başlamaktadır. Oğullarını evlendirmek isteyen anne ve babalar ilk önce akrabalarından, komşularından ve yakın çevrelerinden başlayarak kız aramaya çıkmaktaydılar. Kız bakma konusunda ailelere; akrabalar, komşular yardımcı hatta aracı rolü üstlenmektedirler. Evlenecek erkeğe kız bakma olayına Anadolu’nun bir çok yerinde; “görücülük”, görücüye çıkma” vb adlar verilmektedir.

Araştırma bölgesinde de; konuyla ilgili olarak diğer bölgelerde olduğu gibi kız bakma, kız beğenme, kız görme, görücü gitme, görücü. Gibi kavramlar kullanılmaktadır.

Hatay’da yaşayan Alevilerde kız beğenme kız görme evliliğin önemli bir aşamasını oluşturmaktadır. Konuyla ilgili alanda farklı yörelerde yapılan çalışmalarda benzer veriler tespit edilmiştir. Konuya ilişkin kaynak kişiler, derlemeleri şöyledir.

“Eskiden kızı aileler beğenirdi. Günümüzde ise; eşler aileyle birlikte beğenilir. Ailenin uygun görmemesi halinde evliliklerde problem çıkmaktadır. Kendi grubumuz dışında eskiden kız alınmazdı ama günümüzde bu uygulama kalkmış durumda. Şimdi dışardan almak kolay ama dışarı vermek zor geliyor. Çünkü kız çıkınca uzaklaşmış, girince yakınlaşmış oluyor. Geçmişte evlenecek kızın, hareketlerine, işine gücüne, boyuna kilosuna bakılır. Geçmişte boylu, kilolu, iş yapabilen kızlar makbuldü, zayıf kızlar istenmezdi, iyi soylu bir aileden gelmesi, güzel ve fiziği düzgün, temiz ve namuslu olması aranırdı. Günümüzde ise kızın çalışıyor olması önemlidir. Erkeğin ise ailesine bakılır, huyları araştırılır, erkeğin mesleği de önemlidir. Geçmişte kızımızı vereceğimiz erkeğin varlıklı olması ve uzak olmaması da önemliydi, burada erkeğin yakışıklı olması önemli değildir.”(Antakya Harbiye beldesi, Serinyol beldesi)

“Eskiden güzel olsun, huyu suyu güzel olsun, soya, aile terbiyesine çok bakılırdı, ama günümüzde artık bunlar çok önemsenmiyor.”(İsken derun Gözcüler beldesi)

Kız bakmayla ilgili olarak bir kaynak kişinin anlatısı şöyledir;

“Kadın oğlunu evlendirecek eskiden kızlar, kadınlar dağdan sırtlarında odun, pişirmek için yeşillik kekik şü bu getirilerdi. Kadın dağa gider kızı kontrol eder, ne kadar odun getirebiliyor, ne kadar zamanda bir odunu koparıyor, bağıyor ve getirebiliyor ona bakardı. Eskiden bir de pamuk vardı, kız ne kadar pamuk topluyor, ne kadar ağırlıkta pamuk çuvalını kaldırıyor, çadırın içerisinde yemek hazırlarken, yerken, oturup kalkarken hareketleri nasıl ona bakılırdı. Ama artık kız çalışkan tembel hiç önemli değil”(Antakya Harbiye beldesi)

Araştırma yöresinde geçmişte herkes birbirini tanıyordu. Bu nedenle oğlan tarafı münasip gördüğü kızı; kızın bir akrabası veya yakın bir komşusunu da yanına alarak görmeye gider. Bu olay yörede; “kız bakmaya gitme”, “kız görmeye gitme”, “görücü gitme” görmeye gidenlere ise “görücü” denmekteydi. Bu uygulama günümüzde de devam etmektedir. Konuyla ilgili olarak farklı yerlerde yapılan derlemeler şöyledir.

“Kız görmeye; oğlanın annesi, babası, kız kardeşleri ve diğer yakınları, herhangi bir gün bazen haber verilerek bazen de haber vermeden giderler. Burada kızın konuşmasına, oturup kalkmasına, ailenin durumuna bakılır. Kız evinin davranışlarından kız tarafının niyeti bellidir. Eğer verme niyetleri yoksa çekingen davranırlar, eğer gönülleri varsa yakın davranırlar. Eğer oğlan tarafı kızı beğenmiş verilecek gibi bir durum seziyorsa o gün o evde hiçbir şey yemezler ki kısmet yemeyelim. Kız görmeye giderken her hangi bir şey götürülmez. Günümüzde eğer kız istemiyorsa oğlan tarafına hiç görünmez. Kız görmeye gidileceği gün bir aksaklık olursa bu işte bir uğursuzluk var denir, görme işi başka bir güne ertelenir. Kötü bir şey olursa daha başlamadan aksaklık oldu denir. Oğlan tarafı kızı beğenmemişse gizli tutar.”(Antakya Harbiye beldesi)

“Kız görmeye gitmeye görücülüğe gitme, gidenlere ise görücü denir.”(Antakya Serinyol beldesi)

Kız görme aşamasını, kız isteme izlemektedir. Kız beğenilirse kız evine bir aracı tarafından haber gönderilerek niyet belirtilir. Yakın akrabalar ve sözü geçen etkili bir kişiyi de alınarak kız evine gidilir. Bu olay diğer yörelerde olduğu gibi; “kız isteme” olarak tanımlanmaktadır.

“Günümüzde telefon, geçmişte ise haber gönderilerek niyet belirtilir, kız evi tarafından müsait bir gün belirlenir. Eskiden kız istemek için hayırlı bir gün bakılırdı. Bunu özel hocaları vardı, hoca hayırlı günü kitaptan bakarak belirlerdi. Kız istemeye giderken hocada gider, kız verilirse hemen orada yüzük takılırdı. Eskiden bir istemede kız verilmezdi en az iki üç kez gidilmesi gerekirdi. Kız tarafı bu süre içerisinde düşünür araştırır sorar soruşturur. İsteme sırasında kız tarafı şartlar öne sürer, işte şu kadar altın alırsanız, şu kadar eşya yaparsanız gibi. Kız verildikten sonra gün belirlenerek çeyiz kesmeye gidilir.”(İskenderun Gözcüler beldesi)

“Eskiden Cuma günü mübarek gün olduğu için o gün kız istemeye gidilirdi. Kız evine, kız tarafının bir tanıdığı aracı olarak gönderilir der ki; size gelecekler ne dersiniz. Onlar da tabii ki kabul ederler hoş gelsinler derler. Yanımıza sözü geçen birisini de alarak gideriz ve biz hayırlı bir iş için gelmişiz Allah’ın izni, peygamberin kavliyle sizin kızınızı oğlumuz istiyoruz. Kabul ederseniz memnun oluruz. Biz sizi saydık, sevdik, saygımızdan dolayı sizin kızınızı istiyoruz, ne dersiniz. Onlarda vereceklerse; hoş geldiniz sizden iyi bir aileye vermeyeceğiz bakalım, konuşalım biz size haber veririz derler. Oğlan tarafı en az iki üç kez gider.oğlan tarafı vereceklerine dair her hangi bir ip ucu almışsa giderken yanlarına mutlaka bir şey alır. Kız istemeye gidildiği zaman, kız evi tarafında çay yemek türünden ikramlarda bulunulduğu zaman; hiçbir şey yenilmez içilmez, özellikle de tuz eklemek yenilmez. O sırada o evden bir şey yenilirse kısmeti alır gidermiş. Bu nedenle her hangi bir ikram yapıldığı zaman; oğlan tarafından gelenler- hayır yemeyeceğim, ben başka bir kısmet istiyorum. Başka zaman yerim, derler. Bu gelenek günümüzde de devam etmektedir. ”(Antakya Harbiye beldesi)

“Kızı beğenirlerse, kız istemeye gidilir. Kız tarafı münasip görse de hemen evet demez. Bir bakalım, bir soralım derler. İki üç kez gelip gitme olur. Kız evi naz evi derler.”(Antakya Serinyol beldesi)

Yöre halkı kızın verilip verilmeyeceği konusunda aile büyüklerine, akrabalara danışır. Geçmişte bu konuda kızın hiçbir söz hakkı bulunmamaktaydı. Ancak günümüzde kızın da fikri alınmaktadır. Kız istiyorsa “siz uygun görüyorsanız”, “annem babam istiyorsa” şeklinde yanıt vermekte, istemiyorsa itiraz etmektedir. Hatta kız, görmeye gidenler tarafından beğenilmişse, istenmeden evvel oğlanla görüştürülmesi günümüzde sık rastlanan bir davranış biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kızın verilme olayı, yöre halkı tarafından; "iş tamam", "bağlandı", "son söz söylendi" şeklinde anlatılmaktadır.

Söz kesme, nişan :

Söz kesme kız isteme aşamasından hemen sonra gelmektedir. Kız isteme yoluyla anlaşılan ailelerin, bu anlaşmalarını halka duyurmaları bakımından gerçekleştirdiği ilk davranış biçimidir. Söz kesme olayı olumlu sonuç alınır alınmaz; yani kızı verilmesiyle birlikte hemen gerçekleştirilir. Söz kesimi olayında düğünle ilgili olarak yapılacak olan her şey konuşulmaktadır

Konuyla ilgili olarak tespit edilen kaynak kişi anlatıları şöyledir.

"Kız verilince, kıza hemen orada bir şey takılmaktadır. Buna söz kesme denir. Söz kesiminden sonra kız orada bulunanların elini öper. Bu sırada kayınpederi kıza bahşiş olarak para vermektedir. Sözde serbet içilmektedir."(Antakya Harbiye beldesi)

"Eski nişan adetlerimiz şimdikinden çok farklıydı, zaten eskiden evlilikler genelde görücü usulüyle yapılmaktaydı. Gelini istemeye karşı tarafın bütün aile büyükleri gider, ne kadar çok kişi giderse gelin için o kadar yüce sayılırdı. Genelde gelinin tarafı ailenin büyük bireyleri, dayılar, amcalar, babaannelerin gelmesini çok isterler. Kız verildiği zaman orada alınacak verilecek şeyler konuşulur. Yani bağlama, son sözlerin, sözün söylenmesi ondan sonra söz kesimi olur. O gün, kızın ailesi damat tarafından tarla, arazi, gayri menkul bir şey istenirdi. O evlilik nikahı yapılmadan kızın üstüne yapılması istenirdi. Bunun en büyük nedeni kızın ayrılmaması durumunda ortada kalmaması, bir güvencesinin olması ile ilgili bir durumdu."(Samandağ)

Söz kesmeden sonra gelen aşama "nişan" dir. Nişan töreni çoğu bölgemizde kız evi tarafından düzenlenmektedir. Hatay'da araştırma yapılan yörelerde konuyla ilgili tespitlerimiz Anadolu'nun bir çok yöresiyle benzerlik göstermektedir.

Araştırma yöresinde; nişana Arapça "hibba" denmektedir. Bunun Türkçe anlamı birilerinin ortaklaşması demektir. Geçmişte nişan evde aileler arasında yapılmakta, kız ve erkek evlenene kadar birbirlerini görmeleri ve konuşmaları yasaktı, kız her hangi bir yerde nişanlısıyla karşılaşırsa kaçardı.

Geçmişte kızın uzun süre nişanlı kalması istenmez, oğlan tarafı gelinini hemen götürmek isterdi. Günümüzde ise nişanlılık süresi belli değildir. Bu süre

tamamen oğlanın ve oğlan tarafının işlerini yoluna koyması ve hazırlıklarını tamamlamasıyla ilgilidir. Geçmişte nişanlı kıza bayramlarda ve özel günlerde "aydiye" adı verilen bayramlık hediyeler alınmaktaydı, bu gelenek günümüzde de devam etmektedir.

"Eğer aile arasında küçük bir toplantı yapılacaksa söz kesimi, büyük bir kalabalıkla yapılacaksa, nişan denir. Nişandan birkaç gün önce nişan alışverişine gidilir. Eskiden nişan alışverişine erkek gitmezdi. Günümüzde kız erkek birlikte gitmektedirler. Alışverişte kızın nişanda giyeceği elbise ve normal zamanda kullanacağı giysiler modası geçmeyecek türden olanlardan alınmaktadır. Kıza takılacak olan takılarda nişanda alınmaktadır. Günümüzde eğer erkek meslek sahibi ise takıya fazla önem verilmemektedir. Nişanda alınan eşyalar geldiği gibi saklanır. Düğüne kadar hiçbiri de kullanılmaz. Nişanlı kalmanın belli bir süresi yoktur. Ancak nişanlı kıızı hemen götürmek için bir çaba vardır. Geçmişte nişanlıyken kız ve erkek birbirlerini göremezlerdi, günümüzde ise nişanlılar artık görüşüyorlar. Bu dönemde ailelerin ilişkileri de sıkıdır. Nişanlılık dönemi ramazan veya kurban bayramı, kadir bayramına, yılbaşına, aşur bayramına, yumurta bayramına denk geliyorsa; nişanlı kızın ziyaretine gidilerek, bayramı kutlanır, kıza harçlık türünden hediyeler verilir. Nişan günümüzde kız veya oğlanın anlaşamaması, veya ailelerin anlaşamaması halinde bozulabilir. Eğer nişan bozulursa; kız tarafından bozulmuşsa bütün eşyaları geri verilir, oğlan tarafından bozulmuşsa eşyalar geri verilmez. İki taraf anlaşmalı olarak bozarsa eşyalar bölüştürülür. Bu olay nişandan dönme olarak anlatılmaktadır. Nişandan dönen kıızı tekrar evlenmesi zor olur."(Antakya Harbiye beldesi)

Konuyla ilgili olarak; 25- 30 yıl önce nişan alışverişine çıkan bir kaynak kişi anlatısı şöyledir.

"Ben nişan alışverişine çıktığım zaman kıyamet koptu. Kız söyler mi ben bunu alacağım diye söylemez, ben söyledim"(Antakya Harbiye beldesi)

"Bundan 30 yıl öncesine kadar nişan alışverişine damat hatta gelinde bazı durumlarda gitmiyordu. Alınacakları kaynana alıp geline getiriyordu. Ama günümüzde bunlar artık yok gelin ve damat her ikisi de gidiyor. Eskiden nişanda altın çok olur, genelde elbiselik parçalar alınır. Eskiden bakır altın kadar kıymetliydi. Kap kakak olarak nişan alışverişine çıkıldığı zaman kıza mutlaka bakır mutfak takımı alınır.

Nişana gidilirken gelin için alınanlar da götürülür. Buna söz çeyizi denmektedir. Söz çeyizi hemen karşılanır, serilir bir hafta serili kalır, o gün yemek yapılarak gelin evinde yemek verilir. Bu olaya gelinin tebrik günü denir. Kızın ne kadar nişanlı kalacağı daha önceden konuşulmuştur. Günümüzde kimi aileler kızlarının oğlanla görüşmesini hala yasaklamaktadır. Geçmişte damat zaten gelini görmüyordu, kadınlar gelip kıza bakıyorlardı. Bizim 14 Temmuz'da bayramımız vardır. O gün burada yöre yemekleri hazırlanır. Geline yeni elbiseler alınır, ailesiyle birlikte pikniğe götürülürdü. Bunun yanı sıra bayram nedeniyle, kıza para veya altın türünden takı takılır, ilerde evinde kullanmak üzere çeyizlik eşya alırlar. Bu hediyeler Evvil Temmuz hediyesi diye anılmaktaydı. Burada geline, kurban bayramında, ramazan bayramında ve yılbaşında bizde yılbaşı 14 Ocak'ta kutlanır. O gün damat tarafından bütün ailenin büyüklere gelinin evine ziyarete giderler. Gittiklerinde de kimi hediye olarak para, kimi, altın kimi de gelinin evinde kullanacağı kap kacak türünden çeyizlik eşya verir. El öpülür, gelin evinde o gün muhakkak sofraya düzülür. Bayramlarda geline götürülen hediyelere bayramlık, yılbaşında verilen hediyelere ise yılbaşı hediyesi denmektedir. Bu adet geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam etmektedir.”(Samandağ)

“Nişan kızın evinde yapılmaktadır. Nişan masraflarını kız tarafı karşılar, tatlı masrafları ise erkek tarafından karşılanmaktadır. Eski nişanlarda gelinin bütün takıları takılmaktaydı, günümüzde takılmıyor, çoğu zaman bir yüzükle geçiştiriliyor. Günümüzde büyük nişan yok, bir tatlıyla aile içerisinde bitiriliyor”(İskenderun Gözcüler beldesi)

Çeyiz :

Anadolu'da çeyiz geleneği ile ilgili çalışmalar, düğün gelenekleri içerisinde bir ayırım olarak incelenmiştir. Çeyiz geleneği, evlenme ile ilgili gelenekler arasında, yeni kurulan ailenin, maddi açıdan desteklenmesine yönelik bir uygulamadır. Çeyiz bir yönüyle maddi bir özellik taşıırken, diğer yönden etrafında oluşan gelenek görenek, adet, inanç ve pratiklerle üzerinde önemle durulması gereken halk kültürü konularından biridir. Çeyiz geleneği; geleneksel el sanatlarının, bir nesilden diğerine aktarılması, yeni biçimlerde üretimleri, sosyo- kültürel ve ekonomik boyutları ile ele alındığında, toplum hayatındaki etkisi, daha iyi ortaya çıkmaktadır.

Çeyiz Anadolu'nun tüm yörelerinde benzer özelliklerle karşımıza çıkmaktadır. Araştırma yöresinde; geçmişte kızın çeyizi düğün günü gelinle birlikte götürülmekteydi, günümüzde ise; kına gecesinden bir gün önce kızın çeyizi törenle, büyük bir kalabalık tarafından oğlan evine getirilmekte ve oğlanın eşyalarıyla da birleştirilerek sergilenmektedir.

Konuyla ilgili olarak araştırma yöresinde tespit edilen veriler şöyledir.

"Kız verildiği gün konuşulur, gün kararlaştırılır, o gün çeyiz kesilir. Çeyiz kesmeye; kaynana, kayınbaba, gelin, gelinin bir yakını gider, geline çarşafından giyimine her şey alınır, buna çeyiz kesme denir. Eskiden çeyiz kesmeye gidildiği zaman geline en az yarım kiloya yakın altın alınmaktaydı. Ancak bu uygulama günümüzde kalmadı. Çeyiz kesmeye nişandan birkaç gün önce gidilir, nişana gidilirken o çeyizler götürülürdü. Eskiden çeyiz kesmede ev halkına da bir şeyler alınırdı, ama günümüzde bu gelenek de kalmadı. Çeyizin gelin evinden çıkıp damat evine gideceği gün, çocuklar şekerle çağrı yapmaktaydı. Bu gelenek günümüzde hobi şeklindeki küçük çikolatalar dağıtılarak yapılmaktadır."(İskenderun Gözcüler beldesi)

"Çeyiz düzme olayı veya alma olayı Perşembe günleri gerçekleştirilir. O gün birbirlerini seven insanlar için sevgilerini ispatlama zamanıdır. O gün gelin için herkes bir şey yapar. Eskiden çeyiz kına gecesi ya da kına gecesinden bir gün önce çeyiz getirilecek diye konu komşu toplanırdı. Davul zurna eşliğinde kamyonlarla gidilirdi çeyiz almaya. Gelinin evinde saatlerce davul zurna çalınır, halay çekilir, zılgıt atılırdı. Buna çeyiz alma, gelinin çeyizi denirdi, Kız evine gittiğimizde eskiden gelin hiç çıkmazdı, saklanırdı, gelinin görünmesi ayıptı. Ama şimdi günümüzde gelin gidip kendi evini kendi düzüyor. Çeyiz almaya giden oğlan tarafını, gelin tarafından olan aile büyükleri karşılar. Bu esnada hoş geldiniz, darısı öbür çocuklarımızın başına, Allah bahtlarını açık etsin, bir yastıkta kocasınlar gibi söylemler olur. Çeyiz almak için gelenler arabadan iner inmez kaynana zılgıt atar, halay çekilmeye başlanır. O sırada kız tarafı ağır kalacak onlar hiçbir eğlenceye karışmazlar. Ve eşyalar taşınmaya başlanır, ilk eşya çıktığı zaman uzun uzun zılgıtlar atılmaktadır. Evden ilk şu eşya çıkacak, ilk bu eşya çıkacak diye bir kural yok, eşyalar hazırlanır ve rasgele taşınmaya başlanır. Çeyizin çıkacağı gün oğlan tarafından bir kadın herkesten habersiz mutfaktan, çatal, kaşık, tabak veya bir ekmek çalar. Günümüzde burada gelinin; çatalı, kaşığı, bardağı, tabağı çiçeklerle süslenerek hazırlanır, çeyiz günü

o da koca evine götürülür. Bu kızın baba evinden koca evine göçüyor anlamına gelmektedir. Kızın arkadaşları ve kız tarafından birkaç kişi de damat evine giderek çeyizi düzer. Geçmişte kız; çeyiz düzmeye gitmiyordu, ancak günümüzde gelin kendi evini kendisi düzmektedir. Eskiden gelin çeyizinde gelinin pamuk yatağı çok yaygındı, geline dört tane kocaman pamuk yataklar ve onlarca yastık hazırlanırdı. Pamuk yataklar ve yastıklar doldurulurken çevredeki teyzeler, halalar veya komşular çağrılır, pamuklar dövülür ve ayıklanırdı. Buna gelinin yatağını hazırlama denirdi. Gelinin çeyizinde çıkacak olan yataklar böyle hazırlanır, özellikle o zaman iyi evlilik yapmayan mutsuz kadınların çağrılmamasına çok özen gösterilir. Gelinin bahtı o kadınlarınkine benzemesin diye.”(Samandağ)

“Çeyiz alınacağı zaman kızın evinden hırsızlık yapılır. Bir bardağa pirinç, bir bardağa şeker konur, iki kaşık, iki çatal, iki tabak alınır. Şeker bir ömür boyu tatlı yaşasın, pirinç ise bolluk bereket içinde olsun diye alınmaktadır. Çeyiz günümüzde iki üç gün evvel kız evinden alınmaktadır. Bu olaya çeyiz alımı denmektedir. Kızın tüm çeyizi kurdele ve çiçeklerle süslenir. Çeyizi kız evinden oğlanın arkadaşları getirir, oğlan evinde ise çeyizi kızın arkadaşları düzer.”(Samandağ Küçükaraçay köyü)

“Kız annesi; kız daha büyümeden çeyiz hazırlamaya başlar. Geçmişte kız çeyizinde 5-6 tane karyola takımları, havlu akımları, camekanda; iğne, boncuk, tiğ oylarından yemeniler bulunur, bu yemeniler düğünden sonra damadın yakın akrabalarına dağıtılırdı. Çeyiz düğünden birkaç gün önce kız evinde serilmektedir. Buna çeyiz serme denir. Çeyizi görmeye herkes gider bu olaya çeyiz görme denir. Çeyiz görmeye giderken her hangi bir hediye götürülmez. Çeyizi kız evinde serildiği zaman oğlan evi de görmeye gelir. Çeyiz kız evinden, oğlan evine düğünden 1-2 gün önce götürülmekte, bu olaya çeyiz alma denmektedir. Eskiden kızın çeyizi düğün günü, kızla birlikte giderdi, çeyiz süslenmiş bir eşeğin üzerinde oğlan evine götürülürdü. Kızın altınları ise dikdörtgen şeklinde bir aynaya takılır, kızlar ayna ellerinde oynarlardı. Ev yakın ise kızlar aynayı taşıyarak eve götürürlerdi.”(Antakya Harbiye beldesi)

Konuyla ilgili olarak aynı yörede başka bir kaynak kişiden tespit edilen bilgiler şöyledir.

“Geçmişte kız çeyizini anne 6-7 yaşında itibaren hazırlamaya başlardı. Kız ise nişanlanmadan önce gizli gizli hazırlamaya başlar, nişanlandıktan sonra açıktan hazırlamaya devam ederdi. Kızın çeyiz sandığı mutlaka bulunur. Sandığa gelinle, damadın giysileri ve gelinin el işlerinden oluşan sandık çeyizi konur. Eskiden alımyun tepsiler vardı, bunların birisine kundura terlik, birisine incikli boncuklu eşarplar konurdu. Birde eskiden dikdörtgen şeklinde, üstü ve kenarları oymalı, pencere şeklinde aynalar vardı. Geline alınan bütün altınlar o aynaya giydirilirdi. Bir de eskiden fesin üzerine takılan altınlar vardı. Ona turbuş denirdi. Turbuş da çiçeklerle süslenerek o aynaya giydirilirdi. Orada bulunan gençler, çeyizi kız evinden alınırken aynayı da alıp, oynayarak, halay çekerek, eskiden yollarda ateş yakarak, ateşin üzerinden atlayarak çeşitli eğlenceler yaparak oğlan evine getirirlerdi. Düğünden 1-2 gün önce çeyiz serilir. Eğer kız fakirse çeyizi çok görünsün diye, komşular, tanıdıklar, akrabalar hediye vermek için düğünü beklemezler. Kızın çeyizinde ihtiyacı olan şeyleri alarak çeyizine koyarlar”(Antakya Harbiye beldesi)

DÜĞÜN AŞAMALARI

Düğün uygulamaları kapsamında; kına gecesi, düğün, nikah , gerdek, tebrik konuları yer almaktadır. Bu bölüm oluşturan düğün uygulamaları içerisinde önemli yer tutan sağdıç ve yenge geleneği de incelenecektir.

Kına gecesi:

Ülkemizde evlenmeyle ilgili yaygın geleneklerden birisi de kına gecesidir. Kına gecesi genellikle gerdekten bir gün önce, kadınlar arasında kız evinde yapılmaktadır. Kız kınası kadar yaygın olmamakla beraber bazı yörelerimizde damada da kınayakıldığı görülmektedir. Erkek evinde toplananların düzenledikleri gecede kız evinden bir tepsi içerisinde gelen kına orada bulunan herhangi biri veya damadın sağdıç tarafından eline yakılması uygulaması Anadolu'nun bir çok yöresinde yaygın bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırma yöresinde düğünden bir gün öncesi kına gecesidir. Kına gecesi gelin evinde yapılmakta erkek tarafından küçük bir grup katılmaktadır. Eğlenceye kız erkek birlikte katılmakta, gelinin kınasını çevreden erkek çocukları olan, mutlu, güzel bir yaşamı süren bir kadın, damadinkini ise; çevreden hatırı sayılan bir kişi yakmaktadır. Kına tepside yoğrulmakta, genç kızlar ve bekar delikanlılar kismet kendilerine de gelsin diye ortada kına tepsisi ellerinde oynamaktadırlar.

Araştırma yöresinde kına gecesi uygulamaları kaynak kişiler tarafından söyle anlatılmaktadır.

“Geçmişte düğün salonları olmadığı için kına gecesi, gelin evinde yapılmaktaydı. Kınayı kız tarafı yapar, belli bir saatten sonra damat tarafı davulla zurnayla , zılgıt atarak kına yakmak için gelir. Gece saat 11-12 ye doğru geline kına yakma zamanı gelir. Kına daha önce, gündüz damat tarafından gönderilmiştir. Kına yoğrulmadan önce tüm komşulara dağıtılmakta; kına dağıtılırken de; buyurun bu gün kınamız var diyerek kına çağrısı yapılmaktadır. komşular da kınayı evlerinde yoğurarak ya başlarına ya da ellerine yakarlar. Geline yakılacak kınayı; özellikle çok mutlu, yaşamı güzel, başından kötü bir olay geçmemiş, sorunsuz olan bir birisi hazırlar. Bu kişiyi buyurun kınamızı siz hazırlayın diye damat tarafı davet eder. Kına hazırlama görevi burada özel bir olay olarak kabul edilmektedir. Günümüzde kına hazırlandıktan sonra gelinle damat sağdıçlarıyla birlikte masanın başına oturtulur, manı söylenerek gelin ve damadın parmakları kınalanır. Bizim burada kına çıkarma vardır. Bekar olan yedi kız, yedi erkek, mumlarla birlikte oynayarak gelirler, gelin ve damadı da oynatırlar. Bu gelenek günümüzde var geçmişte; erkek tarafı gelir kızın kınası yakılır, kına yakılırken zılgıtlar çekilir, sağdıç veya ailenin en büyüğü çağrılır, onlar kızın ellerini açar ıslatırlar ve gelinin kınası yakılır. Kına genellikle gelinin avucunun ortasına, erkeklerin ise; serçe parmağına yakılır. Kına yakılırken kızın avucuna demir para konur. O para daha sonra fakir veya yetim bir çocuğa verilir.”(Samandağ)

“Para alana kadar gelin elini açmaz. Gelin kınasını zengin olanlar koyar. Bunun için karı koca seçilir. Kadın kızın kınasını, erkek de damadın kınasını koyar. Kına koyulurken zılgıt atılır. ”(Samandağ Küçükkaçay köyü)

“Kınaya kına günü denmektedir. Kına düğünden bir gün önce yapılmaktadır. Kına günü geline giydirilen elbiseye kına elbisesi denmektedir. Kınada lokum, içecek, pasta türünden yiyecekler dağıtılmaktadır. Kınayı erkek tarafının belirlediği bir kadın karar. Kararken de içli şarkılar söyler. Kına karıldıktan sonra, tepsiye konur, mumlarla süslenir ve yedi kız tepsiyi tutar oynayarak kınayı çıkartırdı. Kına çıkaranların kız olması şarttı. Kızın bütün parmaklarına kına yakılır ve kız sabaha kadar beklerdi. Günümüzde ise; kına yedi kız, yedi erkek tarafından çıkarılmakta, kız ve erkeğe birlikte kına yakılmaktadır.

Günümüzde kına kızın sadece avucunun ortasına konmaktadır. Kına yakılırken kızın yüzü beyaz bir örtü ile örtülmektedir. Gelin kına yakılırken hemen elini açmaz buna gelin direndi denir. Gelin kına yakılırken ağlamazsa ne kadar hevesli derler. Geçmişte ve günümüzde kına yakılırken kızın geleceği aydınlık olsun, bahtı açık olsun, zengin olsun diye; avucunun ortasına para konmaktadır.”(Antakya Harbiye beldesi)

Harbiye beldesinde; konuyla ilgili olarak farklı bir kaynak kişiden tespit ettiğim anlatı ise şöyledir.

“Burada kınaya gidenlere kına gününe gitti denmektedir. Kına günü kız evinde yapılır, çocuğu olan özellikle oğlan çocuğu olan kadınlar kınayı karar ve yakardı. Damada da damat evinde aynı özelliği taşıyan bir erkek kınayı küçük parmağına yakardı. Şimdi oğlana ve kıza her ikisine de aynı yerde kız evinde kına yakılmaktadır. Eskiden kına yakılırken gelini ağlatma vardı bilen biri içli duygulu ağıtlar söylerdi. Eskiden kızın ağlaması iyi sayılırdı, fazla ağlamazsa mutlu, evleneceği için seviniyor diyerek kız kınanırdı. Günümüzde ise ağlaması normal karşılanmıyor, kızın zorla evlendirildiği düşünülüyor. Eskiden kızın iki eline tamamen kına konur, hatta ayaklarına bile kına yakılırdı. Günümüzde ise sadece bir eline kına yakılıyor. Geçmişte kına yakılırken kız elini açmaz, birkaç kadın kızın elini açmaya çalışırlardı. Gelinin bu davranışı; bu kız evlenmek istemiyor nazlanıyor şeklinde yorumlanır. Geçmişte de günümüzde de kına yakılırken kızın avucuna demir para konur, daha sonra o parayı bir erkek çocuk alır. Bunun nedeni erkek çocuk daha avantajlı, gelinin ilk erkek çocuğu olsun diye yapılmaktadır. Geçmişte kına yakılırken kızın yüzü beyaz, bazen de renkli bir bezle kapatılmaktaydı. Günümüzde ise kızın yüzü açık olarak kına yakılmaktadır.”(Antakya Harbiye beldesi)

“Günümüzde ilk önce yedi bekar kız ve yedi bekar erkek seçilir. Eş eşe ellerinde kınalarla oynayarak çıkarlar, gelin ve damadı da çıkarırlar onları da oynatırlar, aynı anda da kınayı yakmak için çocuklu ve mutlu bir kadını seçerler. Eskiden kız ve oğlana ayrı ayrı yerlerde kına yakılmaktaydı”(Antakya Serinyol beldesi)

“Kınaya davet kız tarafından şekerle yapılmaktaydı. Gündüz akşam olmadan kız evine gidilir, biraz çalınıp oynandıktan sonra, kızın bir avucuna biraz kına konduktan sonra oğlan tarafı geri döner. Buna eskiden kınaya el koyma derlerdi. Sonra gelin o kınayı yıkar, oğlan

tarafı akşam tekrar kız evine gider, bütün gece oynanıp eğlendikten sonra gelinin kınası tam olarak yakılır. Eskiden kaynana kına yakılırken gelinin eline bir şey koyana kadar gelin elini açmazdı. Gelinin eline genellikle bozuk para konur, gelin daha sonra o parayı hatıra olarak saklardı. Eskiden kına gecelerinde çeşitli oyunlar çıkarılır; kadına erkek kıyafeti, erkeğe kadın kıyafeti giydirerek ortaya çıkarır rasgele oynatırlardı. Günümüzde artık bu tür şeyler yok.”(İskenderun Gözcüler beldesi)

Yenge – sağdıç:

“Sağdıç eskiden vardı. Sağdıç düğün günü kıza bilmesi gereken şeyleri öğretir, gelinin giyinmesine yardım eder. Sağdıç genellikle evli kadınlardan seçilmektedir. Sağdıçın en önemli görevi gerdeği bekler, günümüzde sağdıç geleneği artık kalmadı”(Antakya Harbiye beldesi)

Konuyla ilgili olarak aynı yörede yapılan başka bir kaynak kişi anlatısı şöyledir.

“Sağdıç olayı geçmişte vardı, şu anda da hala bazı kişilerde var. Kızlık işareti görünmezse eninde sonunda kızı geri gönderirler. Sağdıç bir anlamda o olaya şahit oluyor. Evli olması koşuluyla kızın tarafından ya halası, ya teyzesi, ya da yengesi sağdıç olabiliyor. Sağdıçın görevi düğün günü başlar, düğün bitip kızın işaretini aldıktan sonra biter. Sağdıç o gece damat evinde kalır, kahvaltıdan sonra bahşişini alır ve gider.”(Antakya Harbiye beldesi)

“Sağdıç olayı eskiden vardı hala devam ediyor. Asıl görevi gerdeği beklemek, ancak kızın eğer bilmediği şeyler varsa onları da anlatmak sağdıçın görevidir. Buradaki asıl amaç kızı yalnız bırakmamak, kızın ihanete falan uğramasını önlemeye yöneliktir. Gerdek gecesi evlilik işaret, damat tarafından sağdıca, ev halkına işaret; sağdıç göstermektedir”(Antakya Serinyol beldesi)

“Geçmişte sağdıç hem erkeğin hem de gelinin olurdu. Gelinin ki, gelinin yakınlarından, damadın ki damadın yakınlarından seçilirdi. Gelinin sağdıcı geline, damadın sağdıcı damada bilmesi gerekenleri anlatırdı. Sağdıçlar kızın ve erkeğin sevdiklerinden seçilmekteydi. Görevleri ise kınada başlar, düğün gecesi sona ererdi. Geçmişte sağdıçların hem kendisine, hem de karısına ve kocasına gelin hediye vermekteydi. Özellikle gelinin sağdıcı mutlaka olurdu. Çünkü kadınlara

güvensizlik vardır. Yani kızın sağdııcı bir anlamda kızı denetlemek için mutlaka olurdu "(İskenderun Gözcüler beldesi)

Düğün

Düğün evlenme denilen geçiş döneminin en belirgin özelliğidir. Yukarıda genel hatlarıyla değinilen aşamaların amacı, düğünle dışa vurulmaktadır. Bu nedenle geleneksel topluluklarda düğünün geleneksel değerlere ve kurallara uygun bir biçimde kutlanmasına caba gösterilir. Halk kültüründe düğüne elden geldiğince çok kişi çağırılmasına özen gösterilmektedir. Yüz yüze bakan toplumlarda kimsenin unutulmamasına ve küstürülmemesine çok dikkat edilmektedir. Geleneksel kültürde düğün, çağrılanların dışında başkalarına da açıktır. Düğünde herkes davetli gibi ağırlanır.

Geçmişte düğünler genellikle açık alanlarda davul zurna eşliğinde içkili ve yemekli olarak yapılmaktaydı. Düğünler genellikle şıhların belirlediği uğurlu sayılabilecek günler ve katılımın fazla sağlanacağı düşünülen ay ve günlerde yapılmaktaydı. Çok eskiden düğün sahibine katkı olsun düşüncesiyle düğüne gelen yemek sofrasını da yanında getirmekteydi. Düğün esnasında şabaş yapılarak para toplanırdı. Günümüzde ise açık havada yapılan düğünler ortadan kalkmış, düğünler salonlarda yapılmaktadır.

Kızlar yetişmeye başladıkları zaman aile büyükleri anne, babaanne, teyze, hala tarafından evliliğe hazırlanırdı. Evleneceği zaman koca evinde nasıl davranacağı anlatılırdı. Konu halk ağzıyla şöyle anlatılmaktadır. "kızı evliliğe hazırlamak bir günlük iki günlük iş değildir, kız yetişmeye başladığı zaman başlar, evlenene kadar, günlük yaşan içerisinde diğer öğretilen her şey gibi yaşamın akış içerisinde öğretilir."

Araştırma yöresinde tespit edilen verilerin Anadolu'nun bir çok yöresiyle örtüşen özellikler gösterdiği saptanmıştır. Bu veriler kaynak kişilerden tespit edildiği şekilde aşağıda verilmektedir.

"Geçmişte burada düğünler üç gün yapılmaktaydı, ilk gün kına gecesi, ertesi gün düğün, üçüncü gün duvak günüdür, yani gelinin yüzünün açıldığı gündür. Düğünlerin Cuma günü mübarek gün olduğu için o gün yapılmamasına dikkat edilirdi. Onun dışında her gün düğün yapıla bilinirdi. Geçmişte düğün için hayırlı bir gün belirlemek için şıhtan görüş alınırdı."(Samandağ)

“Eskiden düğünler üç gün sürerdi mesela, Cuma günü başlar, Pazar günü biter veya cumartesi başlar pazartesi biterdi. Şu gün olacak diye kesin bir kural yoktu uygun olan bir gün belirlenirdi. Eskiden davetiyenin olmadığı zamanlarda kapı kapı dolaşarak havlu veya mendille damadın yakını olan bir çocuk çağrı yapardı.”(İskenderun Gözcüler beldesi)

“Düğüne çağrı gelin tarafından bir kız, bir oğlan çocuk ve damat tarafından bir kız ve bir oğlan çocuk tarafından yapılmaktaydı. Düğünle kına çağrısı aynı yapılır, çağrı yapan çocuklara hediye verildi. Geçmişte düğün yemeği; düğünden bir gün önce hazırlanmaya başlanırdı. Yemekte genellikle yöre yemeklerinden; dolma, içli köfte, etli bulgur türünden yiyecekler bulunurdu. Yemekler gelin oğlan evine gelene kadar yenmez, bu nedenle de yemeklerin başında gelin eve gelene kadar aileden iki yaşlı kişi beklerdi. Gelinin gelmesiyle yemek dağıtımı başlardı.”(Antakya Harbiye beldesi)

Gelinin hazırlanması;

Gelinin hazırlanması düğünün önemli bir aşamasını oluşturmakta, konuyla ilgili olarak da bir takım adet inanma ve uygulamalara baş vurulduğu görülmektedir. Konuyla yönelik derlemeler olduğu gibi verilmektedir.

“Eskiden gelinin saçını becerikli bir kadın yapar ve ailenin büyüğü becerikli bir kadın gelini giydirirdi. Gelinin elbisesinden ayakkabısına kadar her şeyi beyaz olur, ayakkabısının içerisine para konarak, ayakkabı bir oğlan çocuğu tarafından giydirilir. Ayakkabıyı gelinin ayağından gene bir erkek çıkartmaktadır. Bu gelenek günümüzde de devam etmektedir. Günümüzde kızın beline erkek kardeşi tarafından kırmızı kemer bağlanmaktadır. Bu geçmişte olmayan bir gelenektir.” (Antakya Harbiye beldesi)

“Gelin hazırlandıktan sonra evden çıkmadan varsa ağbeyi veya erkek kardeşi, kırmızı kurdeleyi üç defa dolayarak, üç defa bağlar ve çözer üçüncü de bağlayarak bırakır. Bağladıktan sonra kardeşini tebrik eder” (Antakya Serinyol beldesi)

“Gelini bu işi bilen başaran bir kadın giydirir. Çocuğu olmayan veya çocuğu ölen kadınlar gelin giydirmeye işine yanaştırılmaz. Gelin giydirene karşılığında para verilmez. Gelini hazırlamak, hazırlayan için onur verici bir davranıştır. O bu görevi karşılık beklemeden seve seve yapar.

Geline eskiden ipek beyaz, ayak tırnaklarına kadar uzun bir elbise giydirilir, beline de ailenin bütçesine göre beyaz, altın, ve ya gümüşten kemer takılırdı. Önden ve arkadan başından önden göbeğinin üstüne kadar, arkadan ise beline kadar uzun beyaz bir eşarp örtülürdü. Bu eşarp başın tepe kısmında büzdürülür, fıfır haline getirilirdi. Fıfırın altından, iki kulağın üzerinden başlayarak kemere kadar da sim inerdi. Gelin oğlan evine gidince öndeki eşarp geriye doğru kaldırılırdı. Eskiden gelin evlendikten sonra, düğün gecesinden sonra fes takar, bu fes artık onun evli olduğunu gösterir. Bu adettir evlilerle bekarlar karışmasın diye fes mutlaka takılırdı. Sonra eşarp takılmaya başlandı, günümüzde ise artık hiçbir şey takılmıyor. Eskiden gelinlerin özel işlemeli, altınlarla süslü fesleri olurdu, tüm altınları o fese dizilirdi. Gelin özel günlerde, bayramlarda, düğünlerde o fesi takardı.”(Antakya Harbiye beldesi)

Gelin alma:

Anadolu'nun her yerinde gelinin yeni evine gelmesi etrafında bir çok gelenek, görenek adet ve uygulamanın kümelendiği bilinmektedir. Bunlara bağlı olarak yapılan uygulama ve pratiklerin temelinde; gelinin yeni evinin düzenine, ekonomisine, çalışma temposuna ve yaşam biçimine uyması, varolacağı varsayılan bazı kötü alışkanlıklarını terk etmesi, uğur, bolluk ve bereket getirmesi, yumuşak huylu olması, baba evini özlememesi gibi nedenler yatmaktadır.

Gelin geçmişte; koca evine atla getirilmekteydi, günümüzde ise araba ile getirilmektedir. Gelin arabadan iner inmez, bir çanak kırar. Bu yeni kurulacak yuvanın kazadan beladan kurtulmasına yönelik bir davranıştır. Gelin kapıdan içeri girerken eline hamur verilir, evine bağlanması için kapının üzerine yapıştırması istenir.

“Gelin almaya gidiş zamanı gelin evinin uzaklığına bağlıdır. Gelin almaya giden gruba gelin alayı denmektedir. Genellikle öğleden sonra gelin almaya gidilir. Kaynana gelin getirmeye gitmez, gelini bekler. Eskiden kız almaya yayan gidilirdi. At süslenir başına mavi boncuklar. Renkli eşarplar takılır ve bağlanırdı. Oğlan eskiden gelin almaya gitmezdi. Gelin almaya davul zurna eşliğinde gidilir, yol boyunca belli aralıklarda silah atılırdı. Kız tarafı hemen kapıyı açmaz para ister, istediğini aldıktan sonra oğlan tarafını içeri alır. Gelin evden çıkarken bir koluna eltisi veya görümcesi, diğer koluna da kız tarafından biri girer. Kız evden çıkarken tüm aile fertleri ile vedalaşır. Ailesi sen artık bu evin

kızı değilsin der ve kızları için ağıtlar söyler. Eskiden gelin ata binerken de, inerken de bahşış alırdı. Gelinin gelişini evde bekleyen kaynanaya bir kadın haber vererek karşılığında bahşış alır. Eski damatlar kız gibiydi geline hiç yanaşamazdı, gelini attan iki kişi indirirdi. Gelin attan indimi içeri girerken eline bir parça hamur verirler, gelin hamuru dış kapıya sürerdi. Hamurun kapıya yapışması gerekmektedir. Çiçeklerle süslenen hamur kadın eve yapışsın, bağlansın diye kapıya yapıştırması istenir. Yine aynı anda kadının çok çocuğu olsun diye geline nar yedirilir. Bir de fazla çocuk getirsin diye kadının başına piriç saçılır. Geline nazar değmesin diye de attan inince buhur yakılır. Gelin evin kapısından içeri girerken erkek tarafı buhur tepsisinin içerisine para koyar. Buhur tepsisini kaynana taşır. Tepsiyeye konan para geline kalır. Gelin eve girdimi ayakkabısını bir erkek çocuk çıkarır ve ayakkabının içerisindeki parayı alır.”(Antakya Harbiye beldesi)

“Düğün kına gecesi, ertesi gün düğün ve duvak gelinin yüzünün açıldığı gün olmak üzere üç gün yapılmaktadır. Kınadan bir gün önceki gün çeyiz alma günüdür. Gelin almaya giden gruba düğün alayı denir. Bunun dışında; damadın ailesi, düğün sahipleri, düğüncüler de denmektedir. Düğün damat evinde gelin almaya gitmeden başlamıştır. Eskiden düğünlerimiz yemekli ve içkili olurdu. Gelin almaya gitmeden yaklaşık iki saat önce oğlan evinde düğün ve eğlenceler başlamıştır. Gelin ve kız tarafı bu sırada hazırlanmış düğüncüleri beklemektedir. Kız tarafından hiç kimse, düğüncüler gelip gelini alana kadar düğüne gitmezler. Davul zurna eşliğinde zılgit çekerek kız evine girerler. Eskiden anne baba kızın düğününe gitmezdi. Gelin aileden herkesle vedalaşarak baba evinden ayrılırdı. Gelin; oğlan evinde, manilerle davul zurna alkışlarla, zılgıtlarla karşılanır. Gelin arabadan iner inmez buhurla karşılanır. Gelini kaynana kapıda; bir tepsi içerisinde buhur, hamur, tabak ve narla karşılar. Gelin hamuru; eve sadık kalsın, yapışsın kalsın diye bundan sonra yaşayacağı evin kapısına yapıştırır. Sonra geline tabağı verirler, gelin evde huzursuzluklar, kavgalar olmasın diye o tabağı kırar. Daha sonrada narı alır yere atarak kırar ki nar taneleri gibi çok çocuk doğursun. Nar taneleri gibi ev çocukla dolsun. O sırada kaynana ve kayınbaba mutlaka olur. onlar tepsiyeye para bırakırlar. Daha sonra evimize hoş geldin, inşallah evimizin en mutlu gelini olursun şeklinde iyi dilekleri içeren dualar edilir. Eskiden bir gelenek vardı; gelin giydirilirken ayakkabısının içerisinde para koyulur, gelin damat evine girip oturtulduğu zaman mahalleden yetim bir çocuk çağrılır, ayakkabıyı çıkarır ve o parayı alırdı.”(Samandağ)

“Gelin damat evine girerken oğlanın anası başına pirinç serper.(Gelin eve bolluk bereket getirsin diye)”(Samandağ)

“Gelin baba evinden davul zurna eşliğinde alınır. Biraz dolaştırıldıktan sonra damat evine getirilir. Eve girerken eline çiçeklerle süslü bir hamur parçası verilir. Onu kapının eşiğine yapıştırır. Eğer hamur hemen yapışsa mutlu olacaklarına dair yorum yapılır, hamur yapışmaz düşerse mutlu olmayacaklarına dair yorumlar yapılmaktadır. Gelin evin kapısından içeri girmeden şer kırılınsın diyerek tabak veya bardak kırar.”(Antakya Serinyol beldesi)

“Gelin almaya gelin çıkarma deriz. Eskiden süslenmiş bir ata gelin bindirilir, bir ata da gelinin sandık çeyizi yüklenirdi. Gelin öyle götürülürdü. Yol boyunca gelinin yolu kesilir bahşiş alınırdı. Eskiden gelin çıkarmaya damat gitmezdi, gelini evden kız tarafından ağabeyi veya başka bir yakını ile oğlan tarafından birisi çıkarırdı. At ya da arabaya da gene onlar bindirirdi. Gelin oğlan evine gelince; kızın başından bozuk para, leblebi ve çiçek saçılır. Her türlü şenlik oğlan evinde olur, kız evinde hiçbir şey olmaz, kız evi hüzün evidir. Eskiden gelin attan ya da arabadan inmeden önce kaynana bir hediye verirdi. Gelin hediye almadan attan veya arabadan inmezdi. Bu hediye genellikle altın türünden bir şey olurdu. Bu hediyeye gelinin iniş hediyesi denirdi. Günümüz de bu hediye kına merasiminde verilmektedir. Gelin damat evine gelir akşam yemek verilir, ondan sonra şaboş yapılır. Falan kişiden şu kadar, darısı çocuklarına diyerek para ve altın toplanırdı. Düğün gününde yapılane şaboş denir, o gün toplanan paralar kaynana ve kaynata tarafından düğün masrafları için kullanılır. Düğünden bir gün çalınarak yapılane ise Arapça İzbahe denmektedir. İzbahe de toplanan para ve altınlar kıza kalır.”(İskenderun Gözcüler beldesi)

“Gelini kız evinden alıp getirenlere gelin alayı denir. Eskiden kız evi uzaktaysa gelin süslenmiş ata bindirilir, gelinin oğlan çocuğu olsun diye gelinin arkasından bir erkek çocuk da ata bindirilirdi. Atın iki tarafından iki kişi iplerle tutar çeke çeke, davul zurna eşliğinde, zılgıt ata ata, yol boyunca oynayarak gelin oğlan evine getirilirdi. Atı çekenlere ve gelin alayında bulunan herkese oğlan evi tarafından mendil dağıtılırdı. Eğer ev yakınsa gelinin koluna iki kişi girer gelin yayan olarak getirilirdi. Gelinin koluna kızın yakını ile oğlanın bir yakını girer. Eskiden kız almaya giderken oğlan gitmezdi gelin geldiği zaman attan indirilirken falan hiç bir şeye karışmaz, orada bulunanlar gibi o da uzaktan izlerdi.

Gelin oğlan evine geldiğinde; evlenen çocuklar evin bir kızı veya bir oğlu olduğunda kurban kesildiği durumlar da olmaktadır. "(Antakya Harbiye beldesi)

Araştırma bölgesinde tespit edilen uygulama ve pratikler incelendiğinde hemen hepsinin temelinde; gelinin yeni evine alışması, yeni evinde mutlu bir omur sürmesi, ağzının hep tatlı olması, acı görmemesi, aydınlık günler yaşaması, gelişinin aileye bereket getirmesi, çok çocuk doğurması, oğlan çocuk doğurması gibi nedenler yatmakta olduğu görülmektedir. Bu amaca yönelik uygulamaların günümüzde de devam ettiği saptanmıştır.

Nikah - Gerdek:

Resmi veya dinsel törenden sonra gelinle damadın bir araya gelmelerine gerdek denmektedir. Böylece gelinin ve damadın birliktelikleri yasa, din ve bağlı bulunduğu toplumun onayı ile geçerli sayılmaktadır. Yasalara göre, devletin bu işle görevlendirdiği yetkili memurun, huzurunda ve şahitlerinde bulunduğu usulüne uygun olarak kıyılan nikah, evlilik için geçerli sayılmaktadır. İster dini nikah, isterse resmi nikah, her ikisinin de amacı; kadın erkek beraberliğini ilan etmek, evliliği toplumun gözünde geçerli saymak, kutlamak ve kutsamaktır.

Anadolu'da nikahtan sonra bir araya gelecek çiftin kalacağı yer, "gerdek evi", "gerdek damı" ve "gerdek odası" denmektedir. Araştırma bölgesinde ise bu tanımlar içerisinde en yaygın olarak kullanılanı "gerdek odası"dır.

Araştırma yöresinde geçmişte geline gerdeğe girmeden önce, akşam yemeğinde yumurta yedirilirdi ki; ak günler görsün, nar yedirilirdi ki; nar taneleri kadar çocukları olsun, tatlı yedirilirdi ki; tatlı günler görsün.

Akşam gerdeğe girmeden imam nikahı kıyılmaktadır. Nikaha gelin ve damat katılmaz. Bunların vekil olarak atadıkları iki kişi hocanın (şihin) yanına gider ve nikahlarını kıydırırlar.

Konuyla ilgili olarak tespit edilen kaynak kişi bilgileri şöyledir.

"İmam nikahı gerdeğe girmeden önce yapılmaktadır. Gelin nikaha katılmaz. Kızın yerine babası vekil olarak girmektedir. Gerdeğe damadı, damadın varsa büyük erkek kardeşleri, enişteleri ve arkadaşları sokar. Yere gerdek yatağı olarak yer yatağı hazırlanır. Bu gelenek günümüzde de devam etmektedir. Geçmişte sağdıç ertesi gün işaret alana kadar, damat evinde bekler, damat haber verir. Kızın işaretine karşılık geline altın türünden bahşiş verilmektedir. Kızın bakire çıkmaması halinde

bakire çıkmaması halinde ailenin durumuna bağlıdır. Babasının evine gönderilir veya kabul edilir.”(Antakya Harbiye beldesi)

“Şimdi gerdeğe gelinle, damat birlikte giriyorlar. Eskiden gelin önce girer büyükler derlerdi ki; damat içeri girince ayağa kalk, hatta elini öp. Sağlam olsun diye yere gerdek yatağı hazırlanır. Gelinle birlikte giden bir kişi o gece orada kalır. Kızlarının iyi olduğuna dair haberi kız anne babasına o verir. Kız anne babasına evlilik işaretini gösterme adeti yok. İşareti sadece kaynana görür. Damat ise ertesi gün tatlı alarak kız evine gider kaynana ve kaynatasının elini öper. Gelinle damat birlikte olduktan sonra hemen banyo yapılır, kaynana ve kayınbabanın elini öper. Kız çıkmaması halinde gelin geri gönderilmekteydi. İşaret bekleme geleneği artık günümüzde, eskiye oranla çok azalmış durumdadır”(Antakya Serinyol beldesi)

“Gerdek eskiden çok kapalı bir şeydi, gelin ve erkeğin aynı gün birlikte olma zorunluluğu vardı. Bekaret eskiden bu toplumda çok önemsenirdi hala da önemseniyor. Eskiden gelin tarafından biri olaya tanık olması, kız herhangi bir şeyle suçlanmaması için, çiftler karı koca olana kadar mutlaka beklerdi. Daha sonra da çiftler yıkanır, giyinir el öpmeye çıkarlardı. Gelin çıkmasa bile damat el öpmek için mutlaka çıkmakta ve orada beklemekte olan herkesin elini öpmektedir.”(Samandağ)

“Damadı gerdek odasına sağdıçlar sokar, oğlanın ailesi uzak bir yerde bekler. Eskiden sağdıçlar kapıda beklerdi. Günümüzde bu adet yok. Eskiden damat gerdek odasına girince, gelinin yüzünü açar, ya altın türünden bir şey takar ya da para verir. Kaynana yemek hazırlamıştır onu getirir. Yiyeceklerin içerisinde; beyaz ve mutlu günler görsünler diye kızarmış yumurta mutlaka bulunur. Gelin ve damat her ikisi de o yumurtadan bir lokma da olsa yemek zorundadırlar.”(Antakya Harbiye beldesi)

“Eskiden ilk gece mutlaka karı koca olunurdu. Gerdekten sonra zılgıt çekenler oludu. İşareti kaynana gördükten sonra gelin yatağı toplar. Damat aynı gece gider kaynana ve kayınbabasının elini öperdi. Günümüzde bu uygulama artık yok.”(İskenderun Gözcüler beldesi)

Tebrik ve el öpme:

Gerdekten sonraki günlerde gelinin bakire oluşunu kutlamaya yönelik çeşitli eğlenceler yapılmaktadır. Bunun yörelere göre; "duvak", "gerdek ertesi". "duvak günü" gibi çeşitli adları bulunmaktadır. Araştırma yöresinde ise o gün için; "duvak", "tebrik günü" ve "sabahiye" gibi tanımlamalar yapılmaktadır.

Yine gerdekten sonraki günlerde gelin ve damadın gelinin baba evini ziyaret ederek hediye almaları ve bu gelenek etrafında kümelenen adet ve inanmalar da evlenme içerisinde yer alan en yaygın uygulamaları içermektedir.

Konuyla ilgili olarak araştırma yöresinde tespit edilen bulgular şöyledir;

"Yeni gelin gerdekten sonra damat evinde yedi gün kalır, yedi gün sonra kız tarafından biri gelerek kızlarını alır götürür. Yeni gelin baba evinde bir iki gün kalır. Bu uygulamaya gelinin akşam ziyaret günü denir. Damat gelini almaya gidene kadar gelin gitmez. Damat bir gün kız evine akşam yemeğine gider, yemekten sonra karısını da alarak birlikte evlerine dönerler." (Antakya Harbiye beldesi)

"Gerdekten sonra yaptığımız eğlenceye duvak deriz. O eğlencede kadınlar olur, o gün kız çorbası denilen bildiğimiz şekerli sütlaç ve diğer yöre yemeklerinden yapılmaktaydı. Kız çorbasına gelin çorbası da denmektedir. Yedi gün sonra gelinin anne baba tarafı davet eder, oğlan evi toplanarak gelinin baba evine yemeğe giderler. Eskiden kız baba evinde bir gün kalırdı." (İskenderun Gözcüler beldesi)

"Eskiden düğünden bir gün sonra, düğünden artan yemeğe göre davet yapılır. O gün kız en güzel elbisesini giyer. Buna tebrik günü denir. O gün gelin gün boyunca belli aralıklarla en güzel elbiselerini giyerek görünür. Tebrik günü verilen tüm hediye ve paralar gelinin olur. Gelin tebrik günü baba evinden damadın ailesine getirdiği tüm hediyeleri verir. Bir kural yoktur ama yeni gelin baba evine genellikle yedi gün sonra gider. Gelini koca evinden annesi, babası, teyzesi, halası gibi bir yakını süslenmiş ve bütün altınlarını takmış olarak baba evine götürür. Gelin bir iki gün kaldıktan sonra erkek tarafı kız tarafına yemeklik malzeme gönderir. Kız evinde yemek hazırlanır, oğlan evi kız evine akşam yemeğine gider. Yemekten sonra gelin de damatla beraber artık bir ömür boyu yaşayacağı evine döner." (Antakya Harbiye beldesi)

Tebrik ve el öpme uygulaması günümüzde de devam etmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Hatay Arap Alevileri'ne ilişkin evlenme adetleri incelendiğinde; uygulamaların büyük çoğunluğunun Anadolu'nun diğer yörelerinde olduğu gibi dinsel ve büyüsel bir içerik taşıdığı gözlenmektedir.

Çalışmada mümkün olabildiğince geçmiş ve günümüzdeki uygulamalar ve pratikler birlikte verilmeye çalışılmıştır. Söz konusu çalışma da kültürün diğer unsurlarında olduğu gibi evlenme adetlerinde de hızlı bir değişimin olduğu saptanmıştır.

Toplumsal yapı içerisinde kültürün birinci derecede belirleyicisi ekonomik yaşamdır. Değişim; ekonomik yaşamın farklılaşmasının yanı sıra, teknolojinin gelişmesi ve kitle iletişim ağının da genişlemesiyle gerçekleşmiştir. Ancak yapılan çalışmada söz konusu toplumun dışı kapalı bir grup olması nedeniyle değişimin daha yavaş olduğu gözlenmektedir.

Değişim dikkatli bir şekilde gözlemlendiğinde; maddi alandaki kültürel unsurların daha hızlı değiştiği veya yok olduğu ancak manevi alandaki kültürel unsurların büyük çoğunluğunun varlığını sürdürdüğü veya şekilde değişerek, içeriği bozulmadan yaşamın içerisinde yer aldığı gözlenmektedir. Kadının da ekonomik yaşama girmesiyle birlikte evlilik yaşı yükselmiş özellikle eş seçiminde kız ve erkek günümüzde etken bir hale gelmişlerdir.

Geçmişte özellikle iç evliliklerin yapılmasına dikkat edilirken; gençlerin ekonomik nedenlerden dolayı dışı açılmalarından; tercih edilen iç evlilik olmasına rağmen günümüzde dışı evlilikler de görülmeye başlamıştır.

Araştırma yöresinde diğer bölgelerde de olduğu gibi, konuyla ilgili olarak maddi kültür (giyim kuşam, çeyiz vb) unsurlarının daha hızlı değişiyor olmasına rağmen manevi (gelin eve gelirken yapılanlar vb) değerlerdeki değişimin daha az ve yavaş olduğu gözlenmektedir.

Yapılan çalışmada araştırma yöresinde ne geçmişte ne de günümüzde başlık olayının olmadığı saptanmıştır.

KAYNAK KİŞİLER

Adı soyadı : Fehime KOYUN
Doğum yeri : Antakya
Doğum tarihi : 1971
Öğrenim durumu : İlkokul
Mesleği : Ev kadını
Medeni hali : Evli (3 çocuk sahibi)

Adı soyadı : Gülcan ORUÇ
Doğum yeri : Antakya Serinyol
Doğum tarihi : 1971
Öğrenim durumu : Ortaokul
Mesleği : Ev kadını
Medeni hali : Evli (3çocuk annesi)

Adı soyadı : Filiz İNAL
Doğum yeri : Antakya
Doğum tarihi : 1971
Öğrenim durumu : İlkokul
Mesleği : Ev kadını
Medeni hali : Evli (Üç çocuk annesi)

Adı soyadı : Selva ORUÇ
Doğum yeri : Samandağ
Doğum tarihi : 1968
Öğrenim durumu : Ortaokul
Mesleği :Ev kadını (ticaretle de uğraşiyor)
Medeni hali :Evli (2 çocuk sahibi)

Adı soyadı : Cemile DALGIÇ
Doğum yeri : Antakya
Doğum tarihi : 1974
Öğrenim durumu : İlkokul
Mesleği : Ev kadını
Medeni hali : Evli (2 çocuğu var)

Adı soyadı : Vecihe ESKİOCAK
Doğum yeri : Antakya
Doğum tarihi : 1955
Öğrenim durumu : Okuma yazma var
Mesleği : Ev kadını
Medeni hali : Evli

Adı soyadı : Sunay YILDIZ
Doğum yeri : İskenderun Gözcüler beldesi
Doğum tarihi : 1967
Öğrenim durumu : Lise 2'den ayrılmış
Mesleği : Ev kadını
Medeni hali : Evli (3 çocuk sahibi)

Adı soyadı : Tercide YILDIZ
Doğum yeri : İskenderun
Doğum tarihi : 1932
Öğrenim durumu : Okuma yazma yok
Mesleği : Ev kadını
Medeni hali : Dul (8 çocuğu var)

Adı soyadı : Bahriye Uçan
Doğum yeri : Samandağ
Doğum tarihi : 1960
Öğrenim durumu : İlkokul
Mesleği : Ev kadını
Medeni hali : Evli

Adı soyadı : Semiha ESKİOCAK
Doğum yeri : Antakya
Doğum tarihi : 1942
Öğrenim durumu : Okuma yazma yok
Mesleği : Ev kadını
Medeni hali : Evli (4 çocuk sahibi)

Adı soyadı : Azize ESKİOCAK
Doğum yeri : Antakya
Doğum tarihi : 1962
Öğrenim durumu : Okuma yazma var
Mesleği : Ev kadını
Medeni hali : Evli (4 çocuk sahibi)

Adı soyadı : Zeynep YILMAZ
Doğum yeri : Antakya Orhanlı köyü)
Doğum tarihi : 1982
Öğrenim durumu : İlkokul
Mesleği : Ev kadını
Medeni hali : Evli

Adı soyadı : Naime YILMAZ
Doğum yeri : Samandağ
Doğum tarihi : 1970
Öğrenim durumu : İlkokul
Mesleği : Ev kadını
Medeni hali : Evli (2 çocuk sahibi)

Adı soyadı : Necati YILMAZ
Doğum yeri : Samandağ
Doğum tarihi : 1967
Öğrenim durumu : Okuma yazma yok
Mesleği : ?
Medeni hali : Evli